

Nr 45

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tillbyggnad av Institutet för metallforskning; given Stockholms slott den 14 februari 1964.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda statsrådsprotokoll över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Rune Hermansson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att investeringsanslag av sammanlagt 1 850 000 kr. anvisas fördelade med resp. 500 000 och 1 350 000 kr. på tilläggsstat II för innevarande budgetår och på riksstaten för nästa budgetår. Anslagen motsvarar de sammanlagda kostnaderna i prisläget under januari 1964 för en tillbyggnad av Institutet för metallforskning enligt tidigare överenskommelse mellan staten och Stiftelsen Svensk järn- och metallforskning. Nettokostnaden för staten blir då enligt överenskommelsen 1 200 000 kr. Återstående belopp, som tillskjuts av stiftelsen, tas upp som tillskott på investeringsstaten.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1964.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, ASPLING, PALME.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler tillförordnade chefen för handelsdepartementet, statsrådet Hermansson, fråga om *tillbyggnad av Institutet för metallforskning* samt anför därvid följande.

Metallografiska institutet¹ tillkom i början av 1920-talet. Forskningsarbetet under de första decennierna var av relativt blygsam omfattning. Staten tillhandahöll hyresfritt lokaler åt institutet och lämnade därutöver ett årligt driftbidrag om 5 000 kr.

I början av 1940-talet blev frågan om ordnandet av den tekniskt-vetenskapliga forskningen i landet föremål för utredning genom den s. k. Malmska utredningen. Utredningen föreslog i ett delbetänkande (SOU 1943: 16), att Metallografiska institutet skulle utvidgas till ett centralt forskningsinstitut för järn- och metallforskning, företrädesvis för forskning av grundläggande art. Personalen vid institutet beräknades till 18 befattningshavare. Staten skulle bekosta byggnader för institutet och senare underhålla dessa samt lämna årliga bidrag motsvarande kostnaderna för arvoden åt de av staten utsedda ledamöterna i institutets styrelse och för institutets uppvärmning. Industrien å sin sida skulle svara för anskaffning av utrustning till institutet och för övriga egentliga driftkostnader.

Utredningens förslag godkändes av statsmakterna (se prop. 1943: 245; SU 163; rskr 328). Till byggnadsändamål ställde staten därefter till förfogande sammanlagt 1 200 000 kr. Byggnaden uppfördes i byggnadsstyrelsens regi på norra Djurgården i Stockholm. Som huvudman för institutet fungerade en för ändamålet av bl. a. Jernkontoret och Sveriges mekanförbund bildad stiftelse, Stiftelsen Svensk järn- och metallforskning. Fördelningen mellan staten och stiftelsen av de årliga driftsutgifterna reglerades genom ett avtal av år 1943. Enligt detta utgjorde det årliga statsbidra-

¹ Sedan den 1 juli 1962 Institutet för metallforskning.

get till driften under den första avtalsperioden ca 10 000 kr. Stiftelsens årliga driftbidrag var drygt 200 000 kr. Till anskaffning av utrustning anvisade stiftelsen något över 500 000 kr. Avtalet gällde i första hand till den 1 juli 1955 men förlängdes till den 1 juli 1960.

Stiftelsen påkallade i april 1959 utredning om statens ekonomiska engagemang i institutets drift efter den 1 juli 1960. Den förutsatte därvid en väsentlig utbyggnad av institutet och i samband därmed en ökning av statens årliga bidrag till driften. Utredningen och därmed sammanhängande förhandlingar ombesörjdes av en härför särskilt tillkallad statlig kommitté, *metallforskningskommittén*¹. I avvaktan på dess slutförande förlängdes 1943 års avtal provisoriskt att gälla till den 1 juli 1962. Resultaten av utredningen och förhandlingarna redovisades av kommittén dels i ett stencilerat betänkande den 20 oktober 1961, dels i särskild skrivelse den 26 januari 1962 med förslag till avtal angående driften vid metallforskningsinstitutet under tiden 1 juli 1962—30 juni 1967, d. v. s. för en femårsperiod. I betänkandet och avtalsförslaget förutsattes en väsentlig utbyggnad av verksamheten vid institutet. Kostnadsramen för driften föreslogs sålunda ökad med 300 000 kr. för budgetåret 1962/63 och därefter med 25 000 kr. för vart och ett av de efterföljande fyra budgetåren. Vid avtalsperiodens slut skulle därvid kostnaden för institutets drift räknat för helt år uppgå till 1,4 milj. kr. Av de samlade kostnaderna för driften skulle stiftelsen bidra med minst 800 000 kr. och staten med 300 000 kr. för år. Staten skulle därjämte — över statens allmänna fastighetsfond — bestrida kostnaderna för yttre underhåll av byggnaden och för skötsel av parkeringsplatser, planteringar m. m. med tillhoppa ca 10 000 kr. om året. Återstoden avsågs skola täckas genom fondavkastning och inkomster av uppdrag.

Den utökade forskningsverksamheten krävde enligt kommittén större lokalutrymmen. Sådana skulle enligt avtalsförslaget institutet snarast möjligt erhålla genom tillbyggnad till den av institutet disponerade fastigheten på norra Djurgården. Byggnadskostnaderna förutsattes skola bestridas av staten intill ett belopp av 1,2 milj. kr., medan eventuellt överskjutande belopp, intill en sammanlagd kostnad för byggnationen av 1,9 milj. kr., skulle betalas av stiftelsen. Skulle byggnadskostnaderna bli mer än 1,9 milj. kr., avsågs att staten skulle svara för 12/19 och stiftelsen för 7/19 av merbeloppet.

Metallforskningskommitténs betänkande och skrivelse med avtalsförslag föranledde proposition till 1962 års riksdag (prop. 73). Kungl. Maj:t biträdde därvid vad kommittén förordat om intensifiering av forskningsverksamheten vid institutet, om ökning i samband därmed av statens löpande bidrag till driften, om tillbyggnad av den av institutet disponerade fastigheten på norra Djurgården samt om fördelning mellan staten och stiftelsen

¹ Ledamöter: generaldirektören I. Löfqvist (ordf.), avdelningschefen S. G. J. Lundberg och överdirektören H. L. Simonsson.

av byggnadskostnaderna. Det förutsattes i propositionen att byggnadsärendet skulle handläggas i den ordning som gäller för statliga byggnadsärenden. Propositionen godkändes av riksdagen (SU 1962: 50; rskr 149).

Efter samråd med styrelsen för Institutet för metallforskning kom *byggnadsstyrelsen* i december 1962 in med förslag till byggnadsprogram för tillbyggnad av institutet. En förlängning av huvudbyggnaden med ca 25 m åt nordväst ansågs av byggnadsstyrelsen utgöra den mest ändamålsenliga lösningen. Därinom rymdes i önskvärd omfattning såväl kontors- som laboratorielokaler ävensom en föreläsningssal. I anslutning till fastigheten kunde anläggas parkeringsplatser enligt gällande normer. Kostnaderna för projektet uppskattades av byggnadsstyrelsen till 1 850 000 kr. enligt prisläget den 1 juli 1962.

I yttrande förklarade *statskontoret* sig icke ha något att erinra mot det föreslagna byggnadsprogrammet, men fann byggnadsstyrelsens uppskattning av byggnadskostnaderna något hög. Ämbetsverket hävdade för sin del att byggnadskostnaderna ej borde överstiga 1 750 000 kr.

Genom beslut den 25 januari 1963 uppdrog *Kungl. Maj:t* åt byggnadsstyrelsen att på grundval av det föreslagna byggnadsprogrammet utföra projektering fram till och med färdigställande av bygghandlingar, innefattande tillförlitlig kostnadsberäkning av tillbyggnaden, samt att därefter underställa *Kungl. Maj:t* ärendet för förnyad prövning. Samtidigt ställdes högst 160 000 kr. till byggnadsstyrelsens förfogande för projekteringsändamål.

Med skrivelse den 5 augusti 1963 redovisade *byggnadsstyrelsen* huvudhandlingar för byggnadsprojektet samt lämnade i anslutning därtill följande kostnadsberäkning enligt prisläget den 1 juli 1962.

Projekteringskostnad		186 000	
Byggnadskostnad			
Byggnadsarbeten m. m.	1 138 000		
Oförutsett	112 000	1 250 000	
VVS-kostnad			
Installationer m. m.	227 000		
Oförutsett	23 000	250 000	
El-kostnad			
Installationer m. m.	94 000		
Oförutsett	9 000	103 000	
Centraladministration		111 000	
			Summa kr. 1 900 000

Byggnadsstyrelsen erinrade i skrivelsen om att enligt 1962 års riksdagsbeslut kostnaderna för byggnationen skall fördelas mellan staten och Stiftelsen Svensk järn- och metallforskning på så sätt, att staten bidrar med 1 200 000 kr., medan överskjutande belopp, intill en sammanlagd kostnad av 1 900 000 kr., betalas av stiftelsen.

Med hänvisning till det anförda hemställde byggnadsstyrelsen, att Kungl. Maj:tt måtte dels godkänna framlagda förslag till byggnadsåtgärder vid Institutet för metallforskning inom en kostnadsram av 1 900 000 kr. i prisläget den 1 juli 1962, dels föreslå riksdagen att till tillbyggnad av Institutet för metallforskning anvisa på tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1963/64 ett investeringsanslag av 500 000 kr. samt på riksstaten för budgetåret 1964/65 ett investeringsanslag av 700 000 kr.

Yttranden över framställningen har avgivits av statskontoret samt av Stiftelsen Svensk järn- och metallforskning.

Statskontoret vidhåller sin uppfattning att tillbyggnaden bör kunna åstadkommas för en kostnad av 1 750 000 kr. i prisläget den 1 juli 1962.

Stiftelsen *Svensk järn- och metallforskning* understryker vikten av att byggnaden snarast uppförs och att — enär en avsevärd tidsutdräkt redan föreligger — alla möjligheter tillvaratas att förkorta den tid som återstår till arbetets igångsättande. Beträffande kostnadsfrågan ser stiftelsen med beklagande, att byggnadskostnaderna syns komma att avsevärt överstiga det belopp, som stiftelsen ursprungligen räknade med och som även var riktpunkten under avtalsförhandlingarna. Stiftelsen förutsätter därför att kostnadsramen begränsas till det belopp, som angivits av byggnadsstyrelsen eller 1 900 000 kr., och att alla ansträngningar görs att även gå under denna kostnad, som avsevärt överstiger kostnaden för liknande av industrien uppförda byggnader. Stiftelsen förutsätter därför att eventuellt erforderliga besparingsåtgärder i detaljfrågor genomförs utan att byggnadsprogrammet i stort sett förändras.

Byggnadsstyrelsen har därefter låtit infordra anbud på grundval av de i oktober 1963 färdigställda bygghandlingarna, som helt stämmer överens med huvudhandlingarna.

I skrivelse den 27 januari 1964 har byggnadsstyrelsen anmält, att anbudsförfarandet nu fortskridit så långt, att det på grundval av förmånligaste anbud upprättats en kostnadstablå, som visar att kostnaderna för tillbyggnaden kan begränsas till 1 850 000 kr. i rådande prisläge. Byggnadsstyrelsen, som förutsätter att byggnadsarbetena sätts igång omkring den 1 april 1964, föreslår i skrivelsen, att den statliga andelen, 1,2 milj. kr., delas upp så, att 300 000 kr. anvisas på tilläggsstat för innevarande budgetår och 900 000 kr. under kapitalbudgeten för budgetåret 1964/65.

Departementschefen

Institutet för metallforskning, som tillkom i början av 1920-talet, ombildades år 1941 till ett branschforskningsinstitut. Förhållandet mellan staten och det enskilda näringslivet, representerat genom Stiftelsen Svensk järn- och metallforskning, regleras genom avtal år 1962. Statens ekonomiska stöd till institutet utgår främst i form av årligt bidrag till driften.

Det ankommer också på staten att hyresfritt ställa byggnad till förfogande för institutet samt svara för yttre underhåll av densamma m. m. Den byggnad, som institutet f. n. använder, uppfördes i början av 1940-talet och ligger på norra Djurgården i Stockholm. Staten skall dessutom enligt avtalet tillhandahålla institutet större lokaler genom en tillbyggnad till den nuvarande fastigheten. I avtalet förutsätts, att byggnadskostnaderna intill ett belopp av 1,2 milj. kr. skall betalas av staten, medan eventuellt överskjutande belopp, intill en sammanlagd kostnad för byggnaden av 1,9 milj. kr., skall betalas av stiftelsen. Skulle byggnadskostnaderna bli mer än 1,9 milj. kr. skall staten svara för 12/19 och stiftelsen för 7/19 av merbeloppet. I skrivelsen den 27 januari 1964 har byggnadsstyrelsen beräknat kostnaderna för tillbyggnaden till 1 850 000 kr. i prisläget i januari 1964.

Behovet av en tillbyggnad av den av institutet disponerade fastigheten på norra Djurgården prövades redan av 1962 års riksdag. Riksdagen lämnade då utan erinran vad Kungl. Maj:t förordat i prop. nr 73 om utbyggnad av verksamheten vid institutet för den närmaste femårsperioden, om ökning av statens andel i kostnaderna för driften samt om skyldighet för staten att snarast tillhandahålla institutet större lokaler. Riksdagen godkände samtidigt den i avtalsförslaget och propositionen föreslagna fördelningen av byggnadskostnaderna mellan staten och stiftelsen.

Byggnadsstyrelsens förslag till byggnadsåtgärder vid institutet bör enligt min mening biträdas. Den år 1962 beslutade forskningsverksamheten bedrivs f. n. i lokaler, som är avsedda för en till omfånget betydligt mindre verksamhet än den nuvarande. Det måste därför anses angeläget att tillbyggnaden görs färdig snarast möjligt. I likhet med byggnadsstyrelsen föreslår jag, att anslag för ändamålet tas upp redan på tilläggsstat för innevarande budgetår. Det är också min avsikt att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t, att undantag görs från gällande förbud för statliga myndigheter att sätta igång större husbyggnadsföretag m. m. Styrelsens senast gjorda beräkning, att de totala kostnaderna för projektet kan hållas inom en ram av 1 850 000 kr. i prisläget under januari 1964 torde böra lämnas utan erinran. Byggnadsstyrelsen har föreslagit en fördelning av statens andel, 1,2 milj. kr., med resp. 0,3 och 0,9 milj. kr. på innevarande och nästa budgetår. Jag finner det dock lämpligt att hela byggnadskostnaden bruttoredo visas över budgeten, varvid stiftelsens bidrag tas upp som tillskott på investeringsstaten. Med anledning härav förordar jag, att resp. 500 000 och 1 350 000 kr. anvisas på tilläggsstat innevarande budgetår och på riksstaten för nästa budgetår. — Jag förutsätter, att byggnadsstyrelsen noggrant tar till vara de möjligheter till besparingar, som kan visa sig föreligga under arbetets fortsatta gång.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att anvisa

1) till *Tillbyggnad av Institutet för metallforskning* på tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64 under Statens allmänna fastighetsfond ett investeringsanslag av 500 000 kr.;

2) till *Tillbyggnad av Institutet för metallforskning* för budgetåret 1964/65 under Statens allmänna fastighetsfond ett investeringsanslag av 1 350 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alfred Bretschneider